

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-320-4-62>

УДК 330

ХАНЕНКО Алла

Національний університет «Запорізька політехніка»

<https://orcid.org/0000-0003-0899-7311>

e-mail: allakhanenko@ukr.net

ХАНЕНКО Микола

Національний університет «Запорізька політехніка»

e-mail: steelniko2@gmail.com

ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ІТ- СЕКТОРУ УКРАЇНИ

В статті розглянуто проблему інвестування як найважливішого фактора в розвитку світової економіки, визначено провідну роль інвестицій в ефективному функціонуванні і розвитку економіки будь-якої держави, а також в діяльності суб'єктів бізнесу.

Встановлено, що в умовах триваючої економічної кризи та воєнних дій, є передчасними сподівання на кредитування українського бізнесу західними банками і компаніями. Означено нове джерело фінансування для України, яке полягає в залученні інвестицій шляхом конвертації українських акцій в американські депозитарні сертифікати (ADR) або глобальні депозитарні розписки (GDR).

Проведено огляд історії розвитку ІТ- сектору України. Проаналізовано статистичні дані Міністерства цифрової трансформації України щодо розвитку ІТ-компаній країни та дослідження стану української ІТ-індустрії за підсумками 2021 року, наданого у щорічному звіті Асоціації «IT Ukraine».

Розглянуто діяльність вітчизняних ІТ-компаній, які знаходяться в стані активного розвитку. Встановлено сприяння становленню вітчизняної ІТ-індустрії та просуванню ІТ-продуктів на світові ринки українськими асоціаціями в ІТ-індустрії: IT Ukraine, American Chamber of Commerce (ACC), European Business Association (EBA), Спілка Українських Підприємців (СУП), Ukrainian Venture Capital & Private Equity Association (UVCA).

Оглянуто діяльність ІТ-компаній під час повномасштабної війни, розв'язаної Росією. Встановлено, що ІТ- сектор зазнав найменших втрат від війни та зберіг 95% обсягу замовлень, успішно адаптувався до неймовірно складних умов.

Визначено стримуючі фактори, що стоять на перешкоді ще більш стрімкого розвитку галузі: недостатня кількість ІТ-фахівців; проблеми з податковим законодавством і захистом інтелектуальної власності; безпека бізнесу.

В статті означені фактори, що роблять українську ІТ – галузь привабливою для іноземних інвесторів. Виокремлено перспективні для інвестування напрямки в українській ІТ-галузі, які можуть зацікавити іноземних інвесторів.

Ключові слова: інвестиції; ІТ- галузь; ІТ- компанії; інвестиційна привабливість; аутсорсинг; фріланс; стартапи; гаджети; кібербезпека; онлайн-платформа; штучний інтелект; цифровізація; цифрова трансформація.

KHANENKO Alla, KHANENKO Mykola

National University "Zaporizhzhia polytechnic"

DEVELOPMENT TRENDS AND INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE IT SECTOR OF UKRAINE

The article examines the problem of investment as the most important factor in the development of the world economy, defines the leading role of investments in the effective functioning and development of the economy of any state, as well as in the activities of business entities.

It is established that in the conditions of the ongoing economic crisis and military actions, there are premature hopes for Ukrainian business lending by Western banks and companies. A new source of financing is indicated for Ukraine, which consists in attracting investments by converting Ukrainian shares into American Depository Receipts (ADRs) or Global Depository Receipts (GDRs).

The history of the development of the IT sector of Ukraine was reviewed. The statistical data of the Ministry of Digital Transformation of Ukraine regarding the development of the country's IT companies and research were analyzed of the state of the Ukrainian IT industry according to the results of 2021, provided in the annual report of the "IT Ukraine" Association.

The activity of domestic IT companies, which are in a state of active development, was considered. It was established that Ukrainian associations in the IT industry would support the formation of the domestic IT industry and the promotion of IT products to world markets: IT Ukraine, American Chamber of Commerce (ACC), European Business Association (EBA), Union of Ukrainian Entrepreneurs (SUP), Ukrainian Venture Capital & Private Equity Association (UVCA).

The activity of IT companies during the full-scale war unleashed by Russia was reviewed. It was established that the IT sector suffered the least losses from the war and retained 95% of the volume of orders, successfully adapting to incredibly difficult conditions.

Restraining factors that stand in the way of even more rapid development of the industry have been identified: insufficient number of IT specialists; problems with tax legislation and protection of intellectual property; business security.

The article identifies the factors that make the Ukrainian IT industry attractive to foreign investors. Prospective areas for investment in the Ukrainian IT industry that may interest foreign investors are singled out.

Keywords: investments; IT industry; IT companies, investment attractiveness, outsourcing; freelance; startups; gadgets; cyber security; online platform; Artificial Intelligence; digitization; digital transformation

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Інвестиційна діяльність дає змогу покращити виробничий потенціал підприємства та відкриває шлях до інновацій. Гроші як заощадження не приносять жодного прибутку, бо вони не інвестуються. У бізнесі гроші завжди мають рухатися та працювати, а отриманий прибуток підприємці, можуть реінвестувати у свої компанії, щоб отримати ще більший дохід. Інвестиції дають змогу розвиватися будь-якій галузі, і IT-індустрія – не виняток, бо саме інвестування сприяє інноваційній діяльності. IT-індустрія – це прогресивна інноваційна галузь, яка для підтримки високого рівня технічного обслуговування та для створення нових проектів потребує безперервного вливання капіталу – залучення фінансів ззовні. Аналіз практичного досвіду вітчизняних IT-компаній свідчить про необхідність дослідження інвестиційного середовища суб'єктів IT-бізнесу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Питання інвестиційної та інноваційної діяльності суб'єктів господарювання розглянули в своїх дослідженнях багато зарубіжних та вітчизняних науковців, зокрема: Ковальська Л.Л., Кривов'язюк І.В., Алейнікова О.В., Пригула Н.М., Чурута І.М., Вдовічен А.А., Верстяк О.М., Соколюк О.В., Шарп У.Ф., Александер Г.Д., Бейли Д.В., Фаббоци Ф., Хелферт Э. та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Незважаючи на певні здобутки в даній сфері, залишаються недостатньо висвітленими питання історії розвитку вітчизняної IT-індустрії, потребують подальшого дослідження та розроблення теоретичні та прикладні питання інвестиційної привабливості IT-галузі. Залишаються недостатньо визначеними стримуючі фактори, що перешкоджають ще більш стрімкому розвитку галузі.

Формування цілей статті

Метою статті є висвітлення в інформаційному просторі історії розвитку вітчизняної IT-індустрії, дослідження інвестиційної діяльності галузі, визначення стримуючих факторів, що перешкоджають стрімкому розвитку галузі. Означення факторів, що роблять українську IT – галузь привабливою для іноземних інвесторів. Виокремлення напрямків української IT-індустрії, які також роблять її перспективною для інвестування і можуть бути цікавими іноземним інвесторам.

Викладення основного матеріалу

Впродовж усього періоду розвитку світової економіки проблема інвестування завжди займала одне з найважливіших місць в дослідженнях вчених. Це обумовлено тим, що інвестиції грають одну з провідних ролей в ефективному функціонуванні і розвитку економіки будь-якої держави, а також в господарській діяльності підприємств.

Існує багато різноманітних варіантів інвестування, починаючи з більш стандартних (наприклад, вкладання в акції компанії) та закінчуючи більш новими (наприклад, криптовалюта). Будь-яка сфера інвестування ризикова, бо завжди є ймовірність втратити вкладені кошти через непередбачені зовнішні фактори, які впливають на ринок інвестицій. Досвідчені суб'єкти інвестиційного ринку знають, що потрібно вміти аналізувати ринок та бути вправними у ризик-менеджменті для успішної інвестиційної діяльності.

За оцінками експертів, розраховувати на кредитування українського бізнесу західними банками і компаніями передчасно. Такий негативний висновок обґрунтовується тим, що кредитор у своєму відповідальному рішенні керується принципами, які неможливо виконати для більшості українських виробників в умовах триваючої економічної кризи та воєнних дій.

Новим джерелом фінансування для України є залучення інвестицій шляхом конвертації українських акцій в американські депозитарні сертифікати (ADR) або глобальні депозитарні розписки (GDR). Інвестори можуть торгувати розписками, випущеними банком у своїй країні. Кожна розписка відповідає певній кількості акцій компанії, зареєстрованої за кордоном. Близько 30 українських компаній мають програми депозитарних розписок.

Щоб дане дослідження було більш предметним варто нагадати визначення економічної сутності інвестицій та інвестиційної діяльності.

Згідно Закону України "Про інвестиційну діяльність" *інвестиції* - це сукупність усіх видів майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності і в результаті яких створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект.

Інвестиційна діяльність - це вкладення інвестицій, або інвестування, що полягає в здійсненні практичних дій з метою отримання прибутку або досягнення іншого корисного ефекту. Інвестування у створення та відтворення основних фондів здійснюється у формі капітальних вкладень.

Відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку *інвестиційна діяльність* - це придбання або реалізація довгострокових активів та інших інвестицій, що не є еквівалентами грошових коштів.

Існує багато форм інвестицій за різними ознаками (рис. 1).

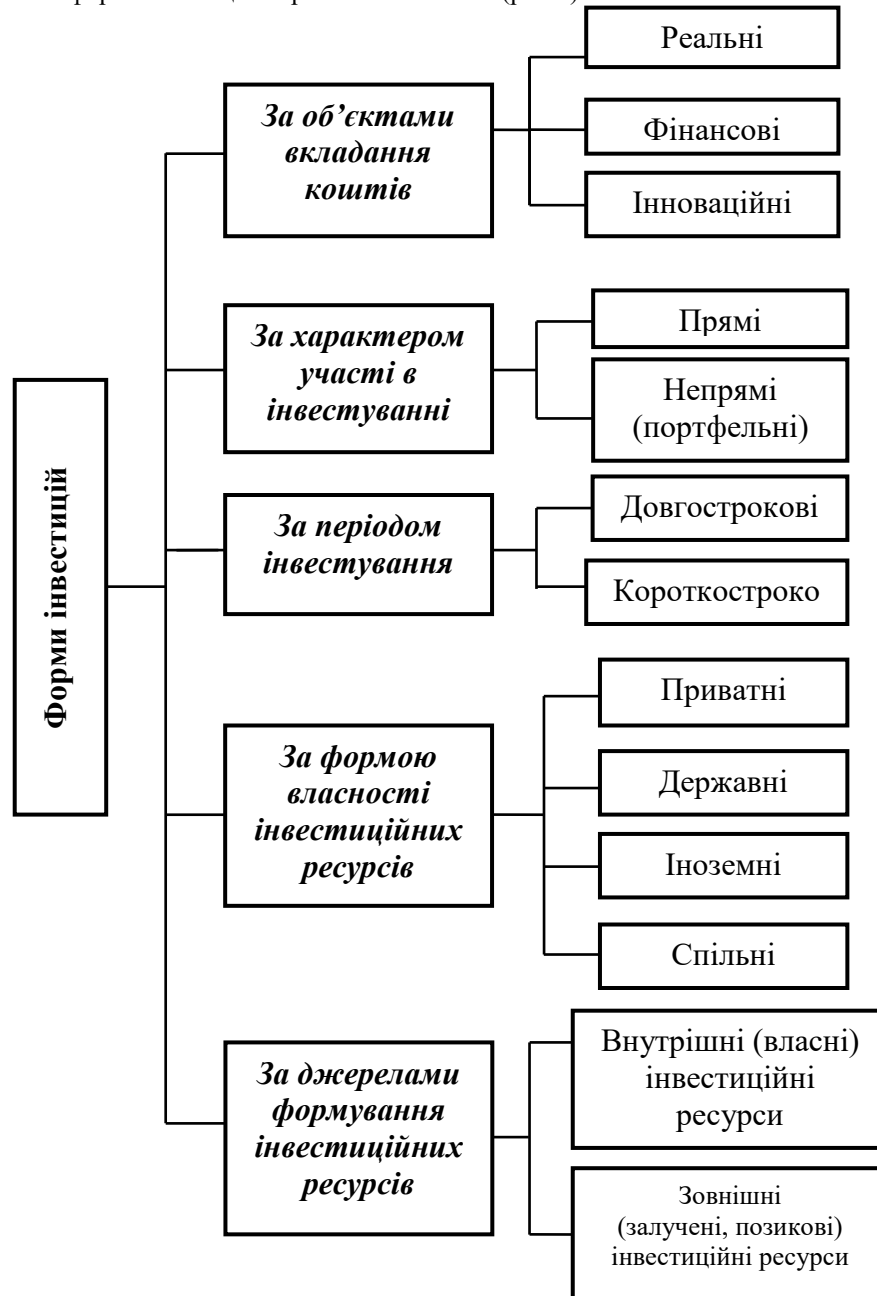

Рис. 1. Форми інвестицій за різними ознаками

У зв'язку з неможливістю забезпечити потреби в інвестиціях тільки за рахунок внутрішніх інвестиційних ресурсів перед кожною країною світу виникає проблема з залучення зовнішніх інвестиційних ресурсів. Її вирішення ускладнюється високим рівнем світової конкуренції за інвестиційні ресурси у зв'язку з їх значним дефіцитом і одночасно стає одним з найважливіших завдань для країни, оскільки за відсутності зовнішніх інвестиційних ресурсів стає неможливим створення конкурентоздатної економіки світового рівня, забезпечення її стійкого функціонування і розвитку, а також реалізації економічного потенціалу.

У зв'язку з цим кожна країна світу зацікавлена в створенні для потенційних інвесторів кращих інвестиційних умов, тому що кожен з них зацікавлений у вкладенні власних коштів з максимальною рентабельністю, швидкими термінами окупності і мінімальними ризиками.

Цілком закономірно, що перед інвесторами встає питання про обрання галузі для інвестування, яка б максимально задовольняла їх вимоги.

Однією з таких галузей в Україні, на думку автора, є ІТ- сектор. Розглянемо детальніше причини обрання саме цієї галузі, особливості і перспективи її розвитку, а також переваги, недоліки і тенденції інвестування в неї.

Українська ІТ-галузь, стартувала практично з нуля 25 років тому. Сьогодні вона перетворилася на високоінтелектуальну індустрію, де працює майже 300 тисяч фахівців і ця цифра щороку зростає на 25-30%.

Вже зараз ІТ-індустрія вийшла на перше місце за обсягом експорту послуг, який зростає швидше ніж експорт будь-яких інших товарів чи послуг. Щороку український експорт ІТ-послуг зростає на 27%, а надходження від такого експорту за останні чотири роки стали вдвічі більшими.

У січні 2022 року Міністерство цифрової трансформації України оприлюднило статистику щодо розвитку ІТ-компаній у країні. Відомство нарахувало 1701 розробника технологічних продуктів і 533 постачальника ІТ-послуг. Велика частина продуктових компаній представлені в наступних напрямках:

- технології для маркетингу та медіа - 288 компаній;
- ПЗ для бізнесу та HR-273 компаній;
- фінансові технології та розробки у сфері страхування - 171 компанія.

Стан української ІТ-індустрії за підсумками 2021 року було також досліджено у щорічному звіті Асоціації «IT Ukraine».

Українська ІТ-галузь за підсумками 2021 зросла за на 36% - з 5 млрд. доларів США експорту до 6,8 млрд. Кількість зайнятих в ІТ-секторі збільшилась за рік з 244 тис. до 285 тис. працівників. Загалом, за останні три роки галузь зросла більш ніж удвічі по експорту та більш ніж на 50% за кількістю зайнятих.

Відчутне збільшення чисельності ІТ-працівників в Україні пов'язано з високим попитом на ІТ-послуги в країні і порівняно високою заробітною платою на цьому ринку. Приблизно 80% зайнятих в українській ІТ-галузі припадає на молодих людей у віці від 18 до 32 років. 25% ІТ - фахівців-це жінки, а в керівному складі їх частка ще більша (32%)

Україна є одним із найбільших експортерів ІТ-послуг в Європі. За підсумками 2021 року Україна експортувала ІТ-продуктів і послуг на 6,8 мільярдів доларів США експортної виручки, що складає понад 4% ВВП. Найбільшими експортними ринками для ІТ компаній з центрами розробки в Україні є США - 2,007 млрд. доларів США; Велика Британія - 503 млн. доларів США та Мальта - 304 млн. доларів США. Далі йдуть Кіпр 205 млн. доларів та Німеччина 197 млн. доларів США. Окремо можна виділити Ізраїль, куди поставляється 5% від сукупного об'єму українського експорту ІТ- послуг.

При цьому сума податків і зборів, сплачених ІТ-сектором до державного бюджету у 2021 році зросла до 23,5 млрд. грн. Цьому сприяє стабільний ріст індустрії, збереження можливості контрактної взаємодії юридичних осіб зі спеціалістами - приватними підприємцями.

За оцінками експертів передбачається, що протягом наступних чотирьох років ІТ-індустрія генеруватиме експортну виручку на рівні 37- 44 млрд. доларів США, а експорт ІТ-послуг досягне у 2025 році 16,3 млрд. доларів США за позитивним сценарієм, що становитиме середнє зростання експортної виручки на одного зайнятого в галузі на 9,75% на рік, а сума сплачених податків становитиме 46,1 млрд. грн.

Як зазначено експертами IT Ukraine Association, один працівник в ІТ-індустрії створює 3-4 робочих місця в суміжних галузях. Якщо галузь зросте до 400 000 фахівців, в Україні буде створено близько 2 млн. робочих місць. Можна сміливо сказати, що сфера інформаційних технологій є найбільш перспективною в боротьбі з безробіттям. Це дуже важливо для нашої країни, особливо під час повномасштабної війни, розв'язаної Росією. Військові дії призвели до припинення діяльності багатьох підприємств, багато підприємств зруйновано або пошкоджено, а працівники цих підприємств залишилися без роботи, то ж питання створення нових робочих місць є дуже актуальним.

Українська ІТ-індустрія почала свій активний розвиток з аутсорсингу, який дав галузі поштовх у складні часи пострадянського періоду.

Аутсорсинг – це передача компанією частини своїх некритичних бізнес-функцій або процесів зовнішньому підряднику, який спеціалізується на наданні послуг з виконання цих процесів.

Наприкінці 1990-х - на початку 2000-х років на український ринок вийшли перші ІТ-аутсорсингові компанії: SoftServe, ELEKS, Miratech та інші. Іноземні компанії тільки починали відкривати для себе Україну, тому передавали на аутсорсинг лише частину своїх функцій, як правило, тих, що не потребували глибокої технічної експертизи.

Але українських розробників явно недооцінили. Вони вирізнялися професіоналізмом і якістю своїх послуг, тому почали відходити від слова «аутсорсинг» і перейменували свої послуги в «ІТ-сервіс». На цьому етапі традиційний аутсорсинг в Україні починає видозмінюватися. Іноземні технологічні корпорації розглядали в Україні потужний потенціал і стали передавати українським розробникам не тільки деякі свої функції, а й розробку інноваційних технологій із цілісними рішеннями. За розумну ціну іноземні технологічні компанії отримали гідну якість, що спонукало їх активно заходити на український ринок.

Наступним етапом еволюції став сервісний консалтинг. Українські ІТ-компанії почали пропонувати комплексне вирішення бізнес-завдань своїх клієнтів, з акцентом на індивідуальний підхід. Ця модель спрацювала і створила величезний попит на нетехнічних фахівців. Менеджери продукту, бізнес-аналітики, юристи, фахівці з управління персоналом (HR-відділ), маркетингологи, менеджери з продажу, бухгалтери - це лише невелика частина нетехнічних професій, необхідних в ІТ.

Тепер українські компанії можуть розробляти, просувати та продавати ІТ-продукти на світових ринках. Вони зацікавлені не лише у створенні продукту, а й в його активному розвитку. Відповідно, все більше українських розробників хочуть брати участь у тому, над чим вони працюють. Це є причиною

розвитку центрів розробки програмного забезпечення - R&D (науково-дослідних) офісів. В Україні відкриваються R&D-центри різних великих компаній: Google, Samsung, Siemens, Huawei, Globality, Fiverr, Lyft, Glovo, BlaBlaCar, Revolut і багатьох інших.

Дослідження тенденцій розвитку IT-індустрії країни не буде достатнім, якщо не згадати про онлайн-сервіс цифрової держави в Україні «Дія» (Держава і я), презентація якого вперше відбулася на IT Forum 2019. Першим кроком стало створення онлайн-сервісу diia.gov.ua, де все працює чітко, швидко та зрозуміло. Згодом було запущено мобільний додаток "Дія", який дозволяє отримати доступ до потрібних послуг прямо зі смартфона. Це унікальний проект, аналогів якому немає в Європі.

Міністерство цифрової трансформації України відтепер є головним органом виконавчої влади з питань регулювання електронного урядування, IT-індустрії та кібербезпеки, який разом з профільною парламентською комісією з питань цифрової трансформації має якісно змінити державну політику щодо цифровізації та запровадити нову філософію у цій сфері за підтримки суспільства, бізнес-спільноти та міжнародних партнерів.

Розробка проекту «Цифрова держава» та онлайн-сервісу «Дія» відбувається за підтримки:

1. Швейцарсько-української програми «Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади» (EGAP), що фінансується Швейцарською агенцією з розвитку та співробітництва і реалізується Фондом Східна Європа та Фондом Innovabridge.

2. Проекту USAID «Підтримка організацій-лідерів у протидії корупції в Україні «ВзаємоДія».

3. Проекту EGOV4UKRAINE програми «U-LEAD з Європою», що фінансується ЄС та його країнами-членами Данією, Естонією, Німеччиною, Польщею та Швецією.

Зараз в арсеналі онлайн-сервісу «Дія» є такі розділи як «Дія.Бізнес», «Дія. Цифрова освіта», «Дія. Відкриті дані», «Портал відкритих даних», «ВзаємоДія», «Paperless», а також велика кількість послуг.

Розвиток IT-індустрії створює великий попит на фахівців. Найбільша спільнота розробників DOU стверджує, що наша країна випускає більше випускників з технологічними спеціальностями, ніж будь-яка інша європейська країна. Та як виявляється, такої чисельності IT-фахівців недостатньо.

Заступник міністра цифрової трансформації зазначає: «Щорічно українські університети випускають 15-17 тисяч IT-фахівців різних напрямків. Але щороку в Україні відкривається близько 40 тисяч вакансій для IT-спеціалістів. Навіть якщо кожного року буде працевлаштовано 100% випускників - у наших технологічних компаніях буде відчуватися дефіцит спеціалістів. Якщо відняти від загальної кількості middle-senior спеціалістів, які їдуть працювати за кордон або бажають залишитися на фрілансі в американських гігантів - прірва розшириться ще більше».

Влада вживає заходів для усунення або хоча б пом'якшення цієї проблеми. Стаття 4 Закону України "Про імміграцію" передбачає видачу дозволу на імміграцію висококваліфікованим спеціалістам і робітникам, гостра потреба в яких є відчутною для економіки України. У 2020 році в Україні з'явилась «рінкорта для IT-спеціалістів». Кабмін підтримав квоту на імміграцію 5 тисяч зарубіжних фахівців для влаштування на роботу в українські IT-компанії.

Дефіцит IT-фахівців може бути частково покритий за рахунок сегменту неформальної та корпоративної освіти - IT-школи, курси, академії та корпоративні програми IT-компаній.

GlobalLogic у власному дослідженні відзначила, що неформальна освіта готує 10-12 тисяч нових IT-фахівців на рік і у найближчі роки їх кількість може зрости до 20-25 тисяч.

Важливо зазначити, що IT-сектор зазнав найменших втрат від війни та зберіг 95% обсягу замовлень, тобто успішно адаптувався до неймовірно складних умов.

Після початку російської агресії в Україні деяка кількість "айтішників" виїхала в інші країни, а для решти почали створювати поліпшені умови роботи.

На Україні з'явилися два нових IT-кластери, куди переїхали IT-фахівці з багатьох регіонів країни.

За повідомленням Закарпатської обласної Військової адміністрації, до кінця березня 2022 року в цей регіон переїхали близько 35 тисяч «айтішників».

Наприкінці березня 2022 року було оголошено про створення в Україні Закарпатського національного IT-Кластеру. Закарпатська обласна Військова адміністрація блокувала будь-яку мобілізацію IT-фахівців, тому що в армії вони не принесуть такої користі як в цифровому, інформаційному світі. І як заявив очільник ОВА під час зустрічі з представниками IT-компаній: бронь не дозволяє виїхати за кордон.

У рамках Закарпатського національного IT-Кластеру фахівцям надається:

- швидкий Інтернет-доступ;
- послуги у супроводі економічної, податкової та господарської діяльності бізнесу;
- офіси та коворкінги.

Івано-Франківська обласна державної адміністрація повідомила, що до міста переїхали близько 1 тисячі IT-фахівців, і ще близько 6 тисяч оселилися в межах області.

До початку квітня 2022 року було оголошено про створення нового IT-Кластеру в Івано-Франківську.

Для залучення розробників та інших професіоналів у сфері інформаційних технологій, влада Івано-Франківська запропонувала їм наступні умови:

- житло на вигідних умовах;
- зручні коворкінги та офіси;
- садки і школи для IT-фахівців з дітьми;
- програми лояльності (в кластері є дисконтна програма IT Benefits, що надає знижки в провідних закладах і бізнесах, якою можуть користуватися IT-працівники).

Створення цих IT-Кластерів сприяє ще більшому розповсюдженню IT-індустрії по всій території нашої країни.

Учасники ринку запевняють: українська IT-галузь розвивалася б ще швидше, якби не два стримуючі фактори:

1. Українські компанії конкурують за таланти не тільки між собою, але і з зарубіжними фірмами. Потреба Європи в IT-фахівцях сягає 1 млн. осіб, стільки ж потрібно в США. Утримувати людей в Україні вдається тільки порівняно високим для країни зарплатам-кваліфікований програміст може отримувати декілька тисяч дол. США на місяць.

2. Безпека IT-бізнесу. Безперечно, війна відлякує іноземних клієнтів, яким важливо, щоб роботи над проектами не припинилися ні на хвилину. Не менший ризик для іміджу галузі несуть непередумані дії держава. Залишаються проблеми з податковим законодавством і захистом інтелектуальної власності. Але головне-безпека бізнесу. Дослідники вважають: якщо держава не проведе "роботу над помилками", країна може втратити конкурентні переваги.

Однак, незважаючи на зазначені проблеми, інвестори не припиняють вливати гроші в український сектор інформаційних технологій.

Щорічно в українському IT-секторі укладається угод на суму від 300 млн. доларів США до 700 млн. Більшість з них - це інвестиції та гранти стартапам на ранніх стадіях розвитку (Seed та Pre-seed). Наприклад, у 2020 році в секторі на суму 534 млн. доларів США було укладено 188 венчурних угод.

У 2021 році відбулося три угоди з найбільшими сумами інвестицій. У серпні 100 млн. доларів США від інвесторів отримала платформа підтримки продажів та маркетингу People.ai, а в жовтні 2021 року відбулося дві угоди - 200 млн. доларів США залучив сервіс підтримки написання текстів Grammarly та 650 млн. доларів США - платформа управління репозиторіями коду GitLab.

5 вересня 2022 року Євросоюз та Україна підписали пакет угод щодо низки сфер. Одна з них стосується приєднання України до проекту «Цифрова Європа», загальний бюджет якого на період з 2021-2027 рр. становить 7,5 млрд євро.

Єврокомісія виділить 2,7 млн. євро на розвиток цифрової економіки в Україні. Єврокомісія планує найняти підрядників, які допоможуть українській владі розвивати в країні цифрову економіку. Про це йдеться в описі тендеру ЄК. Як наголошується в документі, ЄК має намір підтримати Міністерство цифрової трансформації України та Українську Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, у виконанні зобов'язань в області цифрової економіки в рамках Угоди про асоціацію з ЄС. В ЄК розраховують реалізувати проект за три роки.

Президент України Володимир Зеленський провів зустріч 20 жовтня 2022 року з представниками однієї з найбільших інвестиційних компаній США та світу Goldman Sachs: Виконавчим віце-президентом Джоном Роджерсом та співголовою Офісу прикладних інновацій і президентом з глобальних питань Джаредом Коеном. Сторони обговорили можливості залучення інвестицій компанії Goldman Sachs для задоволення нагальних потреб України, які виникли внаслідок повномасштабної агресії Росії. Зокрема, увага була зосереджена на питанні кіберзахисту та протидії поширенню дезінформації.

Становленню вітчизняній IT-індустрії та просуванню IT-продуктів на світові ринки сприяють також українські асоціації в IT-індустрії, які допомагають розвиватися галузі:

1.IT Ukraine – профільна асоціація, яка налічує більш ніж 100 компаній. У співпраці з державою, кластерами і міжнародними партнерами відстоює інтереси IT-бізнесу, займається промоцією України як технологічної держави, впроваджує освітні та соціальні проекти.

2.American Chamber of Commerce (ACC) – об'єднання більш ніж 630 іноземних компаній та інвесторів. Діяльність IT-комітету ACC спрямована на забезпечення сталих і прозорих умов для IT-бізнесу в Україні, адвокацію законодавчих змін та розвиток IT-екосистеми.

3.European Business Association (EBA) – об'єднання понад 980 компаній, створене за підтримки Європейської Комісії. Сприяє розвитку IT-сектору в Україні та захисту професійних і колективних інтересів IT-спільноти.

4.Спілка Українських Підприємців (СУП) – об'єднання українських підприємців, що має на меті створення та розвиток сприятливого бізнес-клімату в Україні. У межах СУП функціонують Комітет з інформаційно-комунікаційних технологій та з E-commerce. Основні пріоритети - захист інтересів бізнесу, сприяння цифровізації бізнесу та кіберзахисту.

5.Ukrainian Venture Capital & Private Equity Association (UVCA) – об'єднання більш ніж 50 учасників міжнародних та українських інвестиційних ринків, створене з метою поширення інформації про можливості інвестування в Україні та багатовекторної підтримки інвесторів.

У рамках Великого Роуд-шоу, що проходив з 30 листопада до 7 грудня 2022 року у Лондоні, українські технологічні компанії представили свої кейси та залучили нових британських інвесторів на провідному локальному фестивалі інновацій у галузі охорони здоров'я.

Захід передбачає окремі Hospital Show, Mental Health Tech Show та Digital Pharma Show, які об'єднують спікерів-експертів світового рівня з Barts Health NHS Trust, Oxford University, The Royal College of Psychiatrists, Janssen UK, тощо. GIANT'S PITCHING TO INVESTORS 2022 збирає щороку ключових інвесторів індустрії.

На Digital Pharma Show відбулася окрема українська панель **«Як війна стимулює цифрову трансформацію системи охорони здоров'я в Україні»**. Компанії учасниці спільного проекту Асоціації IT Ukraine та Програми USAID «Конкурентоспроможна економіка України» - обговорили нові виклики та завдання, які постають в HealthTech під час війни, ключові трансформації системи охорони здоров'я на основі діджиталізації. Учасники дискусії поділились своїми технологічними рішеннями.

Виконавчий директор Асоціації IT Ukraine у своєму доповіді підкреслив: «У воєнний час галузь охорони здоров'я набуває особливого значення, перед нею постають нові виклики.

Головним пріоритетом є порятунок життів, надання необхідної допомоги та лікування населення. Цифровізація та технологічні рішення дозволяють нормально функціонувати всій системі, суттєво трансформуючи її. Попри війну український сектор HealthTech продовжує розвиватися та пропонує широкий спектр цифрових продуктів і послуг. Основні напрямки – цифрова фармація, автоматизація процесів у лікарнях, VR-технології в реабілітаційній практиці, нейрофідбек-терапія, технічні розробки у сфері протезування, психічне здоров'я та психологічна допомога.

Також виконавчий директор Асоціації IT Ukraine взяв участь у панельній дискусії на тему «Довгострокові дивіденди майбутнього: роль технологічних талантів у побудові інноваційної екосистеми. Як побудувати міцну екосистему, стійку до викликів часу. Як зберегти команду та долучити найкращих фахівців», в рамках Ukrainian Israeli Innovation Summit 2022, що проходила у Варшаві. Ця подія стала майданчиком для відкритого діалогу та обміну експертними думками щодо розробки довгострокової стратегії розвитку України на основі українського досвіду ведення бізнесу в умовах війни та технологічного досвіду Ізраїлю.

Дослідження сучасного стану та перспектив розвитку IT-індустрії дозволяють означити декілька вагомих факторів, що роблять українську IT – галузь привабливою для іноземних інвесторів:

1. Відносно низька оплата праці українських IT – фахівців порівняно з високорозвиненими країнами світу.

2. Українські IT- фахівці відомі в світі як фахівці, які виконують роботу належним чином та з високим рівнем якості. До того ж вони активно беруться за незвичайні та складні проекти. Саме це дозволяє українським спеціалістам на відповідному рівні конкурувати із світовими фахівцями, а зменшені витрати на робочу силу тільки підсилюють їх конкурентні переваги.

3. Відносно низькі витрати на відкриття IT- компаній. Наприклад, орендована квартира, в якій працює декілька зареєстрованих як фізичні особи-підприємці програмістів, за своєю сутністю вже є IT-компанією.

4. Інвестиції в IT- сектор за умови успіху, мають швидкі терміни окупності і є високорентабельними. Коефіцієнти окупності можуть досягати 1000 % і вище. Звичайно, закономірним є те, що такі інвестиції характеризуються високим рівнем ризику, однак і не меншим рівнем доходності, що оправдовує ризик.

5. Україна займає 1-е місце в Європі та 4-е місце в світі на майдані фріланса. Переважна кількість зареєстрованих є спеціалістами у сфері IT.

Такі високі позиції у фрілансі ще раз підкреслюють репутацію України як постачальника талантів для світового IT- сектору.

Високий попит на українські таланти обумовлений високим освітнім рівнем українців. Згідно з рейтингом освіти ООН, Україна посідає 47 місце з 189 (між Об'єднаними Арабськими Еміратами та Італією). Загалом, індекс освіченості в Україні відповідає показникам розвинених країн.

Дослідження багатьох прикладів успішного інвестування дозволяють також виокремити три напрямки в українській IT-галузі, до яких інвесторам слід придивитись:

1. Інвестиції в аутсорсинг. Крупніша угода з інвестування в український IT-аутсорсинг склалася в 2015 році, коли фонд Ukrainian Redevelopment Fund LP Джорджа Сороса викупив частку Horizon Capital в IT – компанії Ciklum, яка є в п'ятірці крупніших IT- аутсорсерів України. За неофіційною інформацією сума угоди варіювала від 40 до 60 млн. дол. США. До теперішнього часу компанія Ciklum залишається серед крупніших IT- компаній України і приносить стабільно високі дивіденди своїм інвесторам.

Аутсорсингові компанії - найбільший роботодавець для українських IT- фахівців. Він і генерує більшу частину виручки IT-сектора. Існує думка, що до 2025 року саме аутсорсинг стане другим сегментом за обсягом експорту.

З 2007 року Україна незмінно входить до рейтингу 30 країн, де вигідно розвивати IT-аутсорсинг. Однак також слід зазначити, що в останні роки крупніші українські компанії впровадили підхід PDS (product

development systems). Такий формат означає не просто виконання якоїсь частини великого проекту, а створення продукту під ключ. Це повний цикл розробки - від етапів створення концепту і бізнес-аналізу до кінцевої реалізації та підтримки розробленого програмного продукту.

2. Інвестиції в стартапи. Інвестиції в стартапи пов'язані з високими ризиками, але висока доходність інвестицій оправдовує ризики. Наприклад стартап Grammarly отримав у 2017 році інвестиції в розмірі 100 млн. дол. США. Провідним інвестором в рамках раунду став фонд General Catalyst.

Grammarly – українська онлайн-платформа на основі штучного інтелекту для допомоги у спілкуванні англійською мовою, сервіс перевірки правопису й граматики з англійської мови, при цьому він може корегувати не тільки помилки, але й структуру речень, а також стиль письма.

Згідно з українською версією журналу Forbs, сьогодні Grammarly має 30 мільйонів щоденних користувачів, оцінка бізнесу зросла до 13 млрд. доларів США, орієнтовний річний дохід Grammarly склав 88,7 млн доларів США за 2021. Grammarly працює з більш ніж 500 000 додатків, включаючи Microsoft Word, різні веб-браузери, поштові програми та соціальні мережі.

Український першопроходець на ринку лідує в більшості рейтингів за популярністю і кількістю користувачів. Серед великих клієнтів – компанії Zoom, Cisco та Dell. Сервіс працює за підпискою, але базові функції доступні безкоштовно.

3. Інвестиції в виробництво гаджетів. Одним з успішних українських стартапів з виробництва гаджетів є компанія Petcube, яка в 2017 році отримала інвестиції 10 млн. дол. США від компаній Almaz Capital, AVentures і YCombinator

Гаджети Petcube дозволяють людям бачити, розмовляти, грати, годувати домашніх тварин віддалено, зберігаючи їх безпеку та здоров'я. Пристрій розрахований на людей, які багато працюють і змушені надовго залишати своїх вихованців одних вдома або мають домашніх тварин з особливими потребами. Гаджети Petcube можна придбати в 18 країнах в більш ніж 5 тис. торгових точках в США, Європі та Азіатсько-тихоокеанському регіоні, а також онлайн через сайт компанії та Інтернет-супермаркет Amazon.

Інвестиції окупились достатньо швидко і приносять стабільний прибуток інвесторам.

Отже, керуючись результатами аналізу поточного потенціалу і подальших перспектив розвитку ІТ-сектору України, можна зробити висновок щодо його сприятливого розвитку в майбутньому і виділити 3 основних напрямки інвестування в цю галузь: інвестиції в аутсорсинг, стартапи та виробництво гаджетів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Проведені дослідження свідчать, що інвестиційна діяльність зазнала змін та стала підлаштовуватись під умови сучасного світу. Сподівання на кредитування українського бізнесу західними банками і компаніями є передчасними в умовах триваючої економічної кризи та воєнних дій.

За результатами досліджень означено нове джерело фінансування для України в залученні інвестицій шляхом конвертації українських акцій в американські депозитарні сертифікати (ADR) або в глобальні депозитарні розписки (GDR).

Визначено стримуючі фактори, що стоять на перешкоді ще більш стрімкого розвитку галузі: недостатня кількість ІТ - фахівців; проблеми з податковим законодавством і захистом інтелектуальної власності; безпека бізнесу.

Результати аналізу сучасного стану та перспектив розвитку ІТ-індустрії дозволяють означити декілька вагомих факторів, що роблять українську ІТ – галузь привабливою для іноземних інвесторів: відносно низька оплата праці українських ІТ – фахівців порівняно з високорозвиненими країнами світу; українські ІТ-фахівці відомі в світі як фахівці, які виконують роботу належним чином та з високим рівнем якості; відносно низькі витрати на відкриття ІТ-компанії; інвестиції в ІТ-сектор за умови успіху, мають швидкі терміни окупності і є високорентабельними; Україна займає 1-е місце в Європі та 4-е місце в світі на мапі фріланса.

Дослідження поточного потенціалу і подальших перспектив розвитку ІТ-сектору України, дозволили зробити висновок щодо його сприятливого розвитку в майбутньому і виділити 3 основних напрямки інвестування в цю галузь: інвестиції в аутсорсинг, стартапи та виробництво гаджетів.

Література

1. Бакута А.В. Аутсорсинг – основа співробітництва логістичних центрів з промисловими підприємствами на шляху до оптимізації витрат / А.В. Бакута // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. Вісник Приазовського державного технічного університету. - 2011. - Том 3. – С. 252 – 257;

2. Бакута А.В., Борисенко Д.В. Логістичний аутсорсинг як інноваційний метод в управлінні конкурентоспроможністю сучасного підприємства // Економічний вісник ДВНЗ УДХТУ. – 2015. - № 2 (2). – С. 92-97

3. Гальчинський Л.Ю., Шкрабура І.М. Моделювання впливу інформаційних технологій на конкурентоспроможність компанії на олігополістичному ринку: / (Гальчинський Л.Ю., Шкрабура І.М.) // Вісник Одеського Національного Університету. – 2015. – Випуск 2/2. – С. 202-205.

4. Закон України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" №48 від 2005 - № 2518-IX від 15.08.2022. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15#Text>
5. Закон України «Про імміграцію» № 41 від 2001 - № 693-IX від 16.06.2020. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2491-14#Text>
6. Закон України "Про інвестиційну діяльність" № 47 від 18.09.1991р. - №1560-XII від 10.12.2021р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
7. Квоти для іноземних ІТ спеціалістів - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://thedigital.gov.ua/quotas>
8. Онлайн-сервіс «Дія». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://diia.gov.ua/>
9. Офіційний сайт Асоціації ІТ Україне.–[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://itukraine.org.ua/>
10. Офіційний сайт найбільшої спільноти розробників України DOU. Стаття «ІТ в Україні: куди ми рухаємося», Дмитро Овчаренко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dou.ua/lenta/columns/future-of-it-ukraine/>
11. Український звіт по ІТ-сектору за 2021 р.– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1LujaT9pHEGhgPRRojfnlZgQikkyiIlbE/view>
12. Українська ІТ-індустрія: аналітичний звіт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://issuu.com/itukraine/docs/ukainian_it_industry_report_ukr

References

1. Bakuta A.V. Outsorsynh – osnova spivrobotnytstva lohistrychnykh tsestriv z promyslovymy pidpriemstvamy na shliakhu do optymizatsii vytrat / A.V. Bakuta // Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti. Visnyk Pryazovskoho derzhavnoho tekhnichnoho universytetu. - 2011. - Tom 3. – S. 252 – 257;
2. Bakuta A.V., Borysenko D.V. Lohistrychni outsorsynh yak innovatsiyni metod v upravlinni konkurentospromozhnistiu suchasnoho pidpriemstva // Ekonomichni visnyk DVNZ UDKhTU. – 2015. - № 2 (2). – S. 92-97
3. Halchynskiy L.Iu., Shkrabura I.M. Modeliuvannia vplyvu informatsiynykh tekhnolohii na konkurentnospromozhnist kompanii na olihopolistychnomu rynku: / (Halchynskiy L.Iu., Shkrabura I.M.) // Visnyk Odeskoho Natsionalnoho Universytetu. – 2015. – Vypusk 2/2. – S. 202-205.
4. Закон Ukrainy "Pro dozvilnu systemu u sferi hospodarskoi diialnosti" №48 vid 2005 - № 2518-IX vid 15.08.2022. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15#Text>
5. Закон Ukrainy «Pro immihratsiiu» № 41 vid 2001 - № 693-IX vid 16.06.2020. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2491-14#Text>
6. Закон Ukrainy "Pro investytsiynu diialnist" № 47 vid 18.09.1991r. - №1560-XII vid 10.12.2021r. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
7. Kvoty dlia inozemnykh IT spetsialistiv - [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: <https://thedigital.gov.ua/quotas>
8. Onlain-servis «Diia». – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://diia.gov.ua/>
9. Ofitsiyni sait Asotsiatsii IT Ukraine.–[Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://itukraine.org.ua/>
10. Ofitsiyni sait naibilshoi spilnoty rozrobnykiv Ukrainy DOU. Statia «IT v Ukraini: kudy my rukhaiemosia», Dmytro Ovcharenko. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://dou.ua/lenta/columns/future-of-it-ukraine/>
11. Ukrainskiy zvit po IT-sektoru za 2021 r.– [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://drive.google.com/file/d/1LujaT9pHEGhgPRRojfnlZgQikkyiIlbE/view>
12. Ukrainska IT-industriia: analitychniy zvit. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://issuu.com/itukraine/docs/ukainian_it_industry_report_ukr